

**ROMEO & JULIE
I SARAJEVO**

Vi vil fortelje historia om kjærasteparet Bosko og Admira på teatrets premisser. To unge menneske ligg drepne på ei bru i Sarajevo med armene kring kvarandre. Det er ei historie om kjærleikens kår under ein borgarkrig. Den er om nære vener som krigen gjer til fiendar. Og den seier noko om forhistoria til flyktingar som kjem her til oss. Du kjenner kanskje nokon av dei.

Med *Romeo og Julie i Sarajevo* har vi lykkast i ønsket om å gi publikum aktuell samtidsdramatik. Men vi har òg lykkast i ønsket om ein samproduksjon mellom Riksteatret og Det Norske Teatret. Det er ikkje enkelt å få to teaterkolossar til å dra lasset saman. Ulike innfallsvinklar, ulike ambisjonar, ulike kulturar - til og med ulikt avtaleverk - er hindringar som lett kunne ha velta denne idéen. Men vi har klart det - takk til alle impliserte for innsats og vilje til å gjennomføre dette for første gong!

Vi trur at ein kan få meir ut av dei norske teaterløyvingane på denne måten.

Og vi trur at på sikt er det først og fremst publikum som vil sitje att med gevinsten. Eit slikt samarbeid mellom to institusjonar med utveksling av røynsler og inspirasjon for begge partar, vonar vi òg vil gi eit betre teatertilbod.

Velkomen!

Vidar Sandem
teatersjef
Det Norske Teatret

Bente Erichsen
teatersjef
Riksteatret

ROMEO OG JULIE I SARAJEVO

av Jasenko Selimovic
omsett av Tove Skagestad

Regi	KALLE SOLGAARD
Scenografi	GUNNAR EKMAN
Nera	UNN VIBEKE HOL
Zijo	STEIN GRØNLI
Admira	INGUNN ØYEN
Rada	MARIANNE KROGH
Bosko	BJØRNAR TEIGEN
Zelo	PER SCHAANNING
Mica	ANDERS DAHLBERG
Bo/Mile	ARE STORSTEIN
Dedo/prest	PER TOFTE

Koreografisk assistanse Yngve Horn
Kampinstruksjon Oddvar Hellan

Inspisient	LEIV NYBØ
Maske	TRUDE SNEVE
Lys	PELLE DENGSSØ/RUNE ASPEGGEN
Lyd	ROY KNUITSEN
Rekvisitør	MARIT FJELDSTAD
Sufflør	ELISABETH BREDAL
Scenekoordinator	STEINAR AARNES/ERKKI YLITALO

Foto: Jamie Parslow. Programredaksjonen: Kalle Solgaard, Ola E. Bø, Mette Hægeland Bø, Ida Michaelsen. Grafisk formgivning: Knut-Jarle Hvitmyhr
Forlag: Colombine Teaterforlag. Trykk: Falch Fargetrykk

Turnépremière i Bø 22. jan. 1998
Oslopremière 11. mars 1998

TEATER I EIN OMLÆGRA BY

av Svein Mønnesland

Sarajevo var omlægra frå april 1992 til slutten av 1995. Tilførsla av vatn, straum og gass vart avskoren, og folket var avhengige av den humanitære hjelpa som kom via luftbrua til FN. Frå åsane rundt byen spydde det serbiske artilleriet ut dødsgranatane sine, og snikskyttarane terroriserte gater og bustader. Alt levande var skyteskive - skolar, sjukehus, born og gamle. Livet i den omlægra byen vart prega av kampen for å overleve, viljen til å vise at det er mogleg å leve saman, trass i propagandaen frå nasjonalistane. Sarajevo vart symbol på fridomstrong og vilje til fleirkulturelt samliv. Men den tilsynelatande endelause omlægninga gjorde òg at mange vart prega av resignasjon og fatalisme. Og negative trekk, som svartebørs, våpensmugling og menneskehandel, fekk gode vilkår. Samtidig blomstra kulturen, med teaterframsyningar og konsertar. Dess meir absurd og desperat situasjonen vart, dess viktigare var kulturen.

Offisielle tal seier at over 15 000

menneske mista livet i Sarajevo i dei tre og eit halvt åra omlægninga vara; av desse var det meir enn 1 500 born. Dei fleste av desse dødsfalla vart ikke lagde merke til i utlandet. Ein hadde vant seg til tanken at Sarajevo var ein omlægra by, det kunne ein ikkje gjere noko med, og dessutan hadde alle like mykje skuld i katastrofen. (Korleis born som var innestengde i ein by, kunne vere like skuldige som soldatane som omlægra og skaut på dei, det var det ingen som tok opp.) Berre kvar gong drapa vart sensasjonelle, dvs. for mange døde på ein gong, førte det til avisoverskrifter. Men jamvel massakrane i brødkøen og på marknadsplassen prøvde dei å bortforklare («Dei drep seg sjølv»). Ei slikt spektakulært møte med døden i Sarajevo var også det unge paret Admira Ismic og Bosko Brkic, som vart skotne på Vrbanjabrua i mai 1993 på veg ut av den omringa byen med noko dei trudde var fritt leide. Dei var eit symbol på absurditeten i krigen, dei to av ulik nasjonalitet som låg og omfamna kvarandre i

dagevis før nokon våga å hente dei frå ingenmannsland mellom dei stridande partane. I ein krig tapar kjærleiken og menneskelege verdiar mot ideologiar og vald. Men dette symbolet var ufarleg, allmenngyldig som det var; det tvinga oss ikkje til å ta stilling.

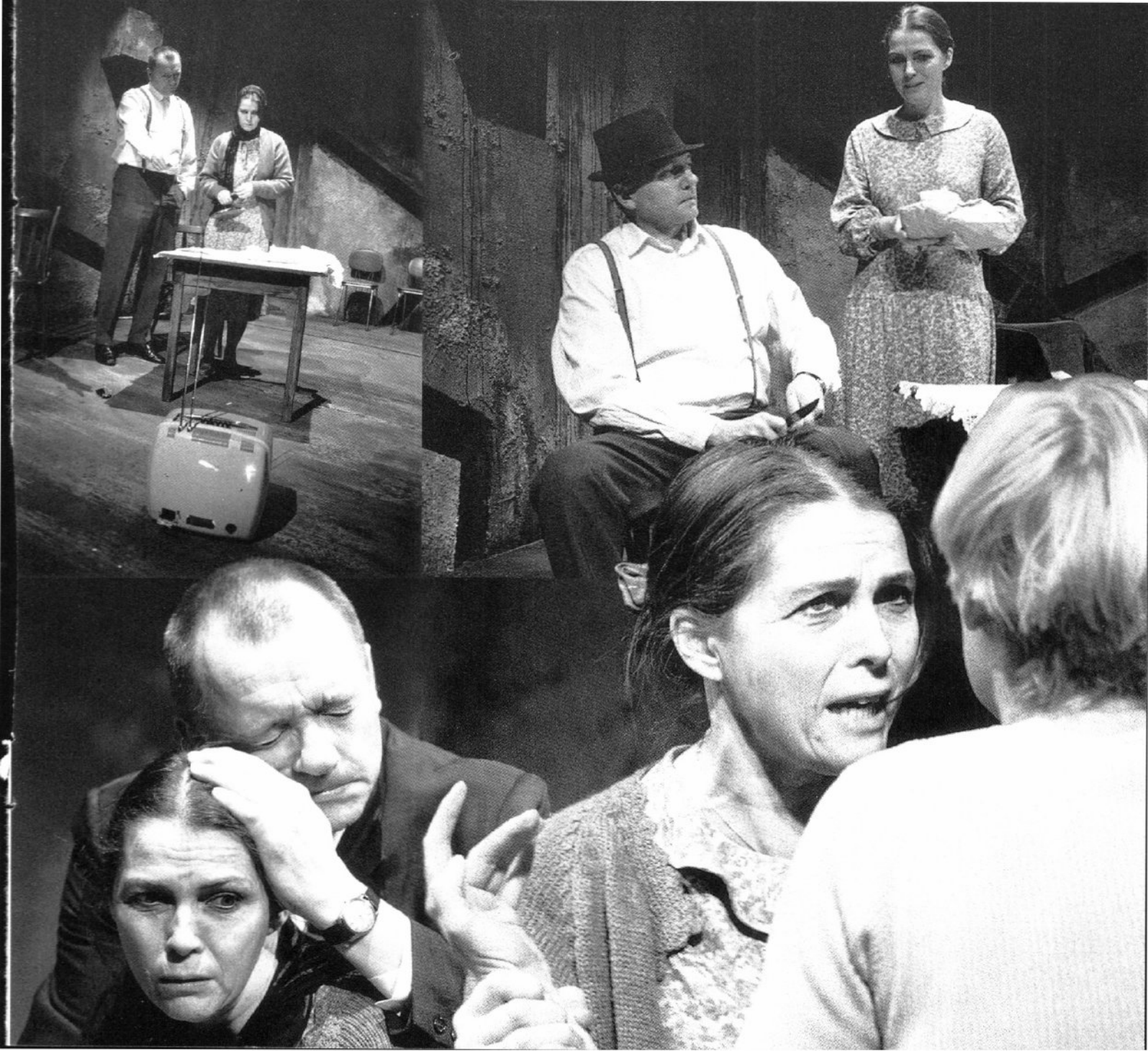
For det var mogleg, ja, nødvendig, å ta stilling til krigen i Bosnia. Kva for krefter var det som låg bak? Krigen var ikkje resultatet av at vanlege menneske hata kvarandre, nei, dei gifta seg da med kvarandre. Familiane til Admirala og Bosko låg ikkje i strid med kvarandre, som i Shakespeares skodespel. Krigen vart utløyst av eit politisk prosjekt, planen om å skape ein storserbisk stat på ruinane av den kommunistiske jugoslaviske forbundsstaten. Og da var alle middel tillatne, meinte nasjonalistane. Etnisk reinsing, valdtekt, snikskytningar mot sivile, alt høyrde til i ein uttenkt plan. Den tidlegare jugoslaviske hæren, ein mektig krigsmaskin, var i hendene på dei serbiske nasjonalistane. Nasjonalistane - både på serbisk og kroatisk side - måtte få folk overtyste om at dei ikkje kunne leve saman. Rasistisk propaganda vart eit viktig middel i krigføringa. Og dei som vart sette til å ordne opp internasjonalt, trudde tydelegvis på nasjonalistane, at menneske med ulik religion og nasjonalitet ikkje kunne leve saman.

Sarajevo vart derfor eit symbol på noko større, kampen for fleirkulturelt samliv generelt. Men det ville ikkje seie at ofra for den militære

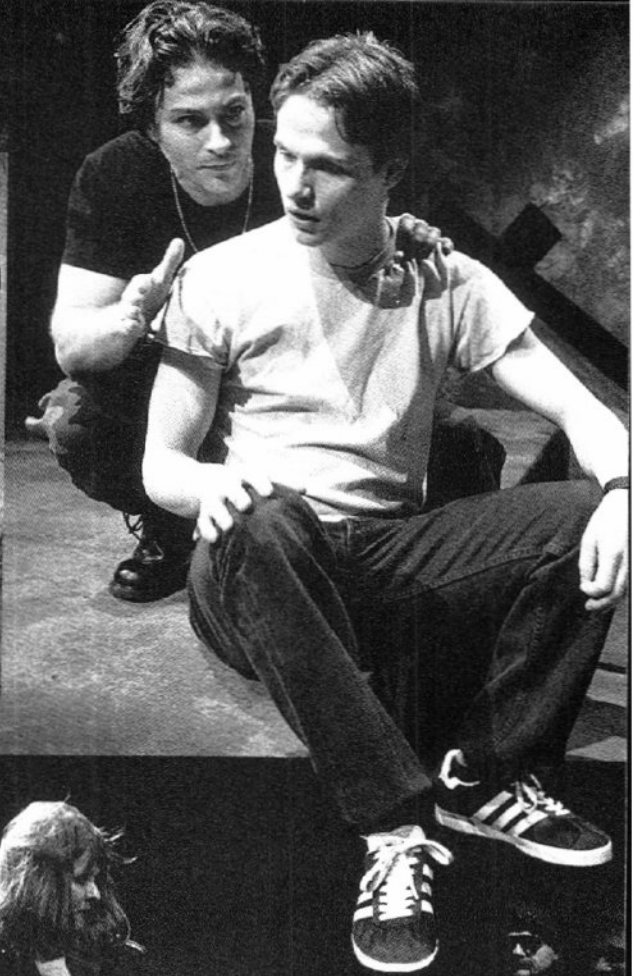
agresjonen var fri for all skuld, dei bosniske muslimane og dei av serbarane og kroatane som støtta eit samla Bosnia-Hercegovina. Også på den sida gjorde dei seg skuldige i overgrep og krigsbrottsverk. I krig er det ingen englar, i den kompliserte bosniske røynda var det ikkje svartkvitt, men alle hadde ikkje derfor like stor skuld. Dei skuldige var dei politikarane - godt hjulpet av nasjonalistiske forfattarar og historikarar - som planla katastrofen. Vanlege menneske var offer, på alle sider i konflikten - offer for ein ytterleggående nasjonalisme som vi kjenner frå europeisk historie.

For menneska i den omlægra byen var det vanskeleg å forstå at åra kunne gå utan at det internasjonale samfunnet greip inn for å stogge vanvitet. Naturleg nok vart dei bitre mot stormaktene og FN - det var ikkje til å unngå.

Krigen i Bosnia var full av symbolmetta scenar, med religiøse symbol som mål for krigsherjingane, ufattelege menneskelege lidningar og uendeleg vondskap, men òg gode gjerningar under ekstreme tilhøve. I lang tid framover vil forfattarar finne stoff frå krigsvanvitet. For det som journalistane ikkje klarte å forklare i artiklane sine, eller politikarane i talane sine, det må kunstnarar formidle. Jamvel om mykje i stykket om Admirala og Bosko er oppdikta, kan «det oppdikta vere sannare enn all sanning», som nobelprisvinnaren Ivo Andrić seier.

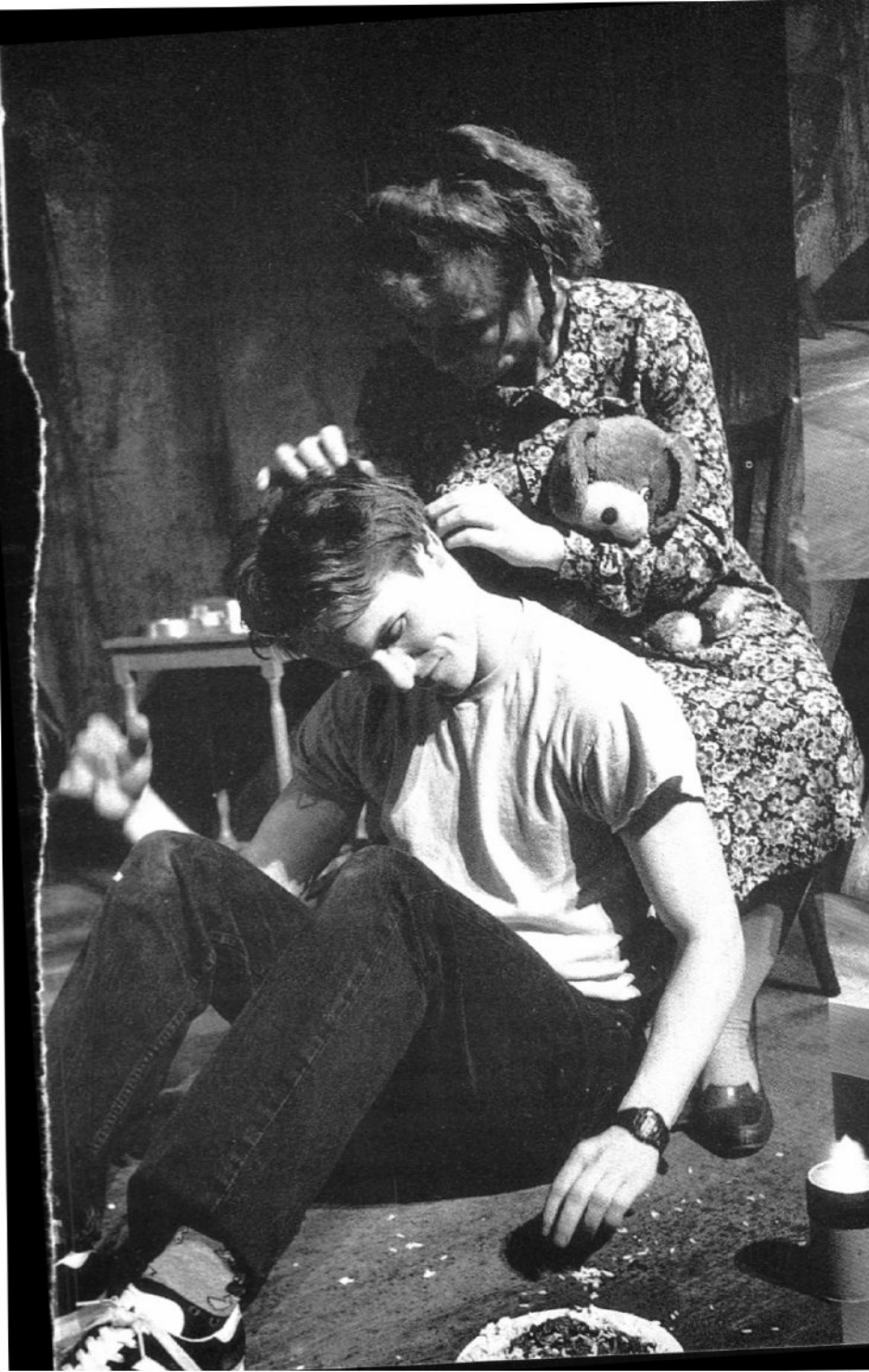

En kjærlighetshistorie

Fortellingen om Bosko og Amira som under flukt fra Sarajevo forsøkte å løpe over broen i den tro at det eksisterte en fremtid på den andre siden, hvor det bare fantes en blodig fortid, var vårens mediebegivenhet. Halveis over broen var de allerede døde, og den som trakk i avtrekkeren var i uniform og ble aldri erklært for morder. Alle utenlandske aviser skrev om dem. Italienske aviser trykte historier om Bosnias Romeo og Julie. Franske journalister skrev om romantisk kjærlighet som overskrider politikkenes grenser. Amerikanerne så i dem symbolet på to nasjoner på den delte broen. Britene tolket deres døde kroppar som et tegn på krigens absurditet. Russerne tidde. Fotografiene av de døde elskende reiste ut til fredelige vårer.

Bare min venn Prsic, en bosnisk soldat som holdt vakt ved broen, måtte hver dag se på at marker, fluer og ravner gjorde ende på de oppsvulmede kroppene til Bosko og Amira. Jeg hører ham banne idet han tar på seg gassmasken, når vårvinden fra den andre siden av broen fører med seg stanken av forråtnelse. Det har ikke en eneste avis skrevet om.

Goran Simic.
Sarajevos sorg. Sypress Forlag. Oslo 1995.
Omsett av Svein Mønnesland.

Oversyn over Bosnias historie

Oldtida: Det eldste kjende folket i Bosnia er illyrarane, som vart overvunne av romarane. Bosnia var ein del av den romerske provinsen Dalmatia. Seinare dominerte Bysants.

600-talet: Slaviske stammer vandrar inn i Bosnia.

1180-talet: Bosnia er eit fyrstedøme under ban (fyrst) Kulin.

1314-53: Bosnia blir eit kongedøme under Stjepan II Kotromanic, som innlemmar Hum (Hercegovina) i Bosnia.

1353-91: Under kong Stjepan Tvrtko I er Bosnia ein mektig stat som omfattar kysten og delar av Serbia.

1463: Dei osmanske tyrkarane erobrar Bosnia.

1483: Tyrkarane erobrar Hercegovina.

1878: Habsburg-monarkiet (Austerrike-Ungarn) okkuperer Bosnia, Hercegovina og Sandzak. Serbia og Montenegro blir godkjende som uavhengige statar.

1908: Austerrike-Ungarn annekterer (innlemmar) Bosnia-Hercegovina.

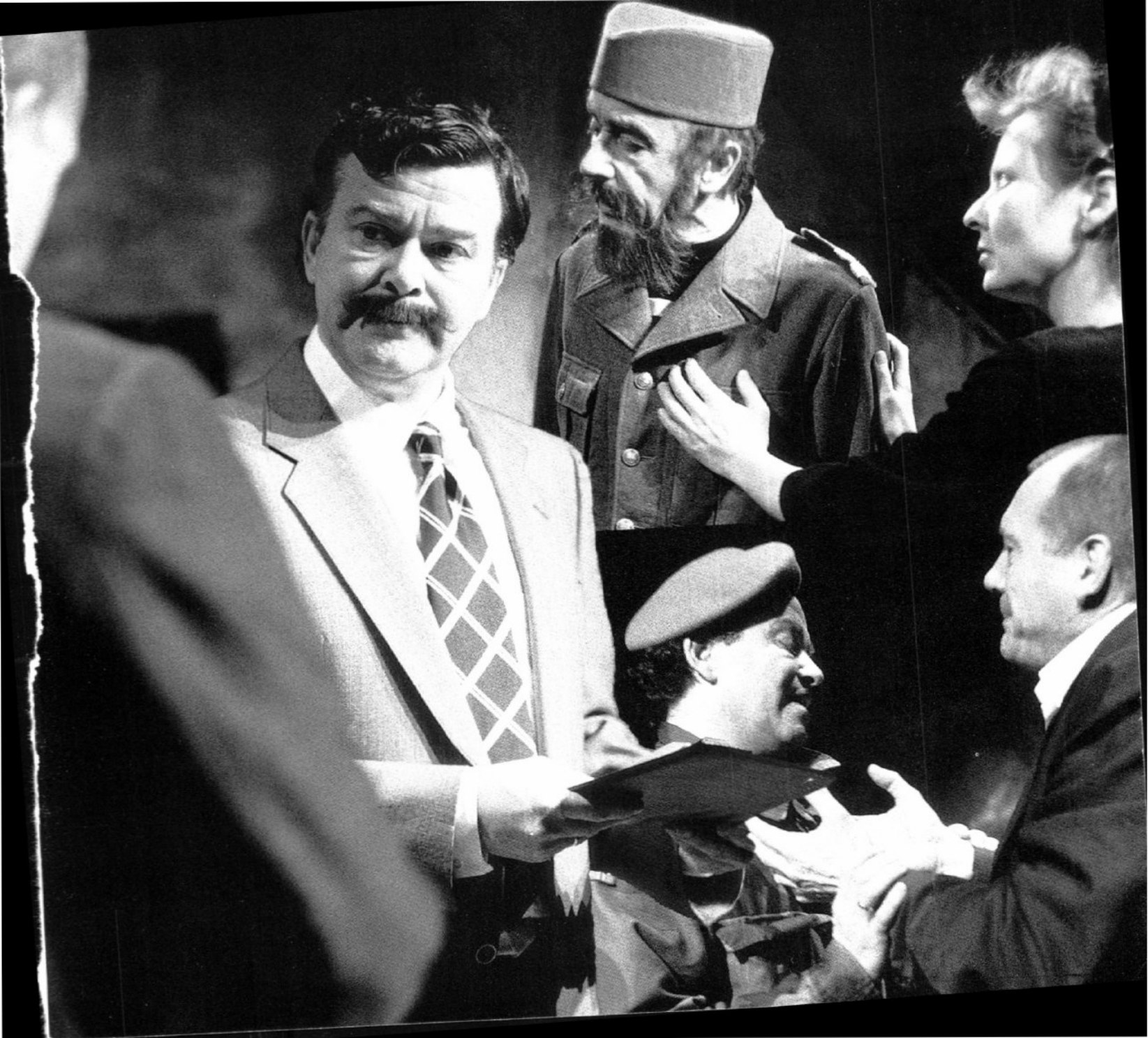
1914: Skotet i Sarajevo er innleiinga til første verdskrigen.

1918: Bosnia-Hercegovina inngår i det nye Kongedømet av serbarar, kroatar og slovenarar.

- 1929:** Kong Aleksandar innfører kongeleg diktatur, landet får namnet Jugoslavia.
- 1941:** Jugoslavia blir okkupert av aksemaktene, Bosnia-Hercegovina blir innlemma i ein storkroatisk stat, «Den uavhengige staten Kroatia», under leiing av ustasja-organisasjonen. Borgarkrigstilstand i Bosnia-Hercegovina, mellom ustasjaar, tsjetnikarar og partisanar.
- 1945:** Bosnia-Hercegovina blir ein delrepublikk i Titos sosialistiske føderative Jugoslavia.
- ca. 1970:** Kulturell blomstringsperiode byrjar i Bosnia-Hercegovina. Dei bosniske muslimane blir godkjende som eigen nasjon under nemninga «muslimar».
- 1974:** Den jugoslaviske grunnlova gir stor grad av sjølvstyre til delrepublikane.
- 1980:** Tito døyr.
- 1987:** Slobodan Milosevic kjem til makta i Serbia, innleier nasjonalistisk politikk.
- 1990:** Dei første frie fleirpartivala i Bosnia-Hercegovina.
- 1992:** Bosnia-Hercegovina blir godkjend som sjølvstendig stat 6. april. Krigen bryt ut.
- 1993:** Forsøka på fredeleg løysing mislykkast. 2-3 millionar flyktningar og ca. 200 000 døde.
- 1994:** Muslimane og kroatane skipar ein sams føderasjon etter at dei har slåst i eit år.
- 1995:** Serbarane tek FN-gislar og erobrar Srebrenica og Zepa. NATO-bombing og muslimsk-kroatisk offensiv. Dayton-avtalen kjem i stand 21. november og blir underskriven i Paris 10. desember.
- 1996:** Dayton-avtalen blir sett ut i livet ved hjelp av 60 000 NATO-soldatar.

KARL ERIK SOLGAARD

født 1952 i Fredrikstad. Etter produsentutdanning ved Dramatiska Institutet i Stockholm har Solgaard arbeidd både i Sverige og Noreg, m.a. som teatersjef ved Telemark Teater 1986-89 og som sjef for Dalateatern 1990-93. Solgaard har regissert omlag 35 framsyningar ved ulike teater og sett opp både barne- og familiemusikalar. I tillegg har Solgaard gjort to TV-produksjonar for TV2 i Stockholm. Sist gong Solgaard gjesta Det Norske Teatret var i 1986 med *Bortbytingen* etter Selma Lagerlöf.

TURNÉROUTE:

Noregspremiere i Bø	tors	22. jan	kl. 19.00	Gullbring Kulturanlegg	Bill. best. tlf. 35 95 35 00
Nøtterøy	fre	23. jan	kl. 19.30	Nøtterøy Kulturhus	Bill. best. tlf. 33 34 60 00/ 61 65
Kristiansand	man	26. jan	kl. 19.30	Agder Teater	Bill. best. tlf. 38 02 43 00
"	tirs	27. jan	kl. 19.30	"	" "
"	ons	28. jan	kl. 11.30	"	Skoleframsyning
Grimstad	tors	29. jan	kl. 19.30	Grimstad Kulturhus	Bill. best. tlf. 37 04 40 00
Bryne	lør	31. jan	kl. 19.30	Storstova på Jæren	Bill. best. tlf. 51 48 14 00/ 97 20
Haugesund	man	2. feb	kl. 19.30	Festiviteten	Bill. best. tlf. 52 71 27 80
Førde	ons	4. feb	kl. 19.30	Førdehuset	Bill. best. tlf. 57 72 19 00
Sogndal	tors	5. feb	kl. 19.30	Sogndal Kulturhus	Bill. best. tlf. 57 67 33 00
Ål	fre	6. feb	kl. 19.30	Ål Kulturhus	Bill. best. tlf. 32 08 11 00
Drammen	søn	8. feb	kl. 19.00	Drammen Teater	Bill. best. tlf. 32 26 94 04
Skien	man	9. feb	kl. 19.30	Ibsenhuset	Bill. best. tlf. 35 52 75 90
Holmestrand	tirs	10. feb	kl. 19.30	Biorama	Bill. best. tlf. 33 05 15 90
Horten	ons	11. feb	kl. 19.30	Bakkenteigen	Bill. best. tlf. 33 07 06 36
Sandefjord	tors	12. feb	kl. 19.30	Hjertnes	Bill. best. tlf. 33 46 25 02
Kongsvinger	lør	14. feb	kl. 19.00	Rådhus-Teatret	Bill. best. tlf. 62 82 02 40
Lillehammer	man	16. feb	kl. 19.30	Maihaugsalen	Bill. best. tlf. 61 28 89 82
"	tirs	17. feb	kl. 12.00	"	" "
Raufoss	ons	18. feb	kl. 19.00	Kulturbygget	Bill. best. tlf. 61 15 33 01/ og Gjøvik Billett tlf. 61 13 28 18

Med atterhald om endringar

Romeo og Julie i Sarajevo
er ein samproduksjon mellom Det Norske Teatret og Riksteatret

det norske teatret

 RIKSTEATRET